

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра глобальної економіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету ветеринарної медицини

МИКОЛА ЦВІЛХОВСЬКИЙ

« » 2023 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри глобальної економіки

Протокол № 13 від «02» травня 2023 р.

 Завідувач кафедри
Наталія ВДОВЕНКО

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП «Ветеринарна медицина»

 НАТАЛІЯ ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНА ПОЛІТИКА

Спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина»

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет: Економічний

Розробник: Михальчишина Л.Г. к.е.н., доцент

Кірєйцева О. В. к.е.н., доцент

Київ – 2023

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра глобальної економіки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету ветеринарної медицини

МИКОЛА ЦВІЛХОВСЬКИЙ

« » 2023 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри глобальної економіки

Протокол № 13 від «02» травня 2023 р.

Завідувач кафедри

Наталія ВДОВЕНКО

“РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП «Ветеринарна медицина»

НАТАЛІЯ ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНА ПОЛІТИКА

Спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина»

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет: *Економічний*

Розробник: *Михальчишина Л.Г. к.е.н., доцент*

Kрейцєва О. В. к.е.н., доцент

Київ – 2023

1. Опис навчальної дисципліни

Аграрна політика

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	211 «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	«Ветеринарна медицина»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	-
Семестр	1	-
Лекційні заняття	15 год.	-
Практичні, семінарські заняття	15 год.	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	90 год.	-
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	-

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: оволодіння теоретичними та методологічними основами формування та реалізації аграрної політики держави, вміннями оцінювати її ефективність та обґрунтовувати вибір тих чи інших заходів державного регулювання.

Завдання: вивчення економічної сутності, характеру і головних компонентів аграрної політики та умови її реалізації; механізмів формування національних та світових агропродовольчих ринків, впливу аграрної політики на міжнародну торгівлю та продовольчу безпеку країни; інструментів регулювання ринків агропродовольчої продукції та економічних наслідків їх застосування; основних підходів до оцінювання рівня державної підтримки аграрного сектору; засад аграрно-екологічної, аграрно-соціальної політики, їх сучасних аспектів і проблем реалізації; основних етапів розвитку аграрної політики в Україні та основних напрямів сучасної аграрної політики держави; особливостей формування аграрної політики у країнах з різним рівнем економічного розвитку, основних складових аграрної політики окремих

зарубіжних країн.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Програмні результати навчання

ПРН01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ПРН02. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ПРН03. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ПРН09. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами інших галузей знань/видів економічної діяльності).

3. Програма та структура навчальної дисципліни «Аграрна політика»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тиж -ні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	л	ін	с.р.		л	п	л	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади формування аграрної політики													
Тема 1. Теоретичні основи аграрної політики			1 4	2	2			10					
Тема 2. Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики			1 4	2	2			10					

Тема 3. Інструменти регулювання агропродовольчого ринку		1 4	2	2			10					
Тема 4. Основні підходи до оцінкирівня державної підтримки аграрного сектору економіки		1 4	2	2			10					
Разом за змістовим модулем 1	56	8	8				40					
Змістовий модуль 2. Особливості формування та основні напрями розвитку аграрної політики України, окремих іноземних країн та їх блоків												
Тема 5. Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС)		1 6	2	2			12					
Тема 6. Аналіз розвитку аграрної політики України		1 6	2	2			12					
Тема 7. Макроекономічні чинники розвитку аграрної політики України		1 8	2	2			14					
Тема 8. Сучасні виклики суспільства та аграрна політика		1 4	1	1			12					
Разом за змістовим модулем 2	64	7	7				50					
Усього годин	12 0	15	15				90					

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кільк ість годи н
1	Тема 1. Макроекономічні індикатори розвитку аграрного сектору економіки України	2
2	Тема 2. Показники та індикатори забезпечення продовольчої безпеки країни	2
3	Тема 3. Оцінка ефективності та результативності державної підтримки сільського господарства	2
4	Тема 4. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору	2
5	Тема 5. Соціально-економічні аспекти реалізації аграрної та земельної реформи в Україні	2
6	Тема 6. Регулювання світової торгівлі агропродовольчою продукцією	2
7	Тема 7. Регулювання основних аграрних ринків в Україні в умовах глобалізації економіки.	2
8	Тема 8. Індикатори сталого розвитку аграрного сектору економіки України	1
	Разом	15

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні основи аграрної політики	10
2	Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики	10
3	Інструменти регулювання агропродовольчого ринку	10
4	Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору економіки	10
5	Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС)	12
6	Аналіз розвитку аграрної політики України	12
7	Макроекономічні чинники розвитку аграрної політики України	14
8	Сучасні виклики суспільства та аграрна політика	12
	Разом	90

6. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Перелік питань контролю знань студентів

1. Особливості сільськогосподарського виробництва, що зумовлюють необхідність державного регулювання галузі.
2. Проблема паритетності цін на сільськогосподарську продукцію та засоби виробництва.
3. Особливості попиту на сільськогосподарську продукцію як причина державного регулювання.
4. Особливості конкуренції в аграрному секторі.
5. Суть довгострокової аграрної (фермерської) проблеми.
6. Іммобільність ресурсів у сільському господарстві.
7. Суть короткострокової аграрної (фермерської) проблеми.
8. Основні аргументи на користь аграрного протекціонізму.
9. Суть аграрної політики держави.
10. Групи інтересів в аграрній політиці.
11. Особливості підтримки сільськогосподарського виробництва у країнах з різним рівнем економічного розвитку.
12. Можливості державного регулювання аграрного виробництва.
13. Державна політика щодо регулювання аграрних ринків.
14. Система цілей аграрної політики держави.
15. Методика аналізу добробуту суспільства та її застосування при дослідженні наслідків окремих заходів аграрної політики держави.
16. Економічні наслідки встановлення максимально допустимої ціни на ринку.
17. Економічні наслідки встановлення мінімально допустимої ціни на ринку.
18. Класифікація заходів аграрної політики держави.
19. Виробничі квоти як захід аграрної політики держави.
20. Обмеження на використання сільськогосподарської землі як захід аграрної політики держави.
21. Прямі цінові субсидії виробникам.
22. Суть та призначення державних закупівель сільськогосподарської продукції.
23. Заходи, спрямовані на зниження витрат у сільськогосподарському виробництві.
24. Заходи аграрної політики, не спрямовані на підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва.
25. Роль зовнішньої торгівлі у розвитку сільськогосподарського виробництва.
26. Основні показники міжнародної конкурентоспроможності країни на світовому агропродовольчому ринку.

27. Основні заходи регулювання зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією.
28. Суть імпортного мита та економічні наслідки його застосування.
29. Нетарифні заходи регулювання агропродовольчого імпорту.
30. Суть та економічні наслідки застосування експортного мита.
31. Суть та економічні наслідки застосування експортної субсидії.
32. Основні методологічні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору.
33. Показники державної підтримки виробників та споживачів сільськогосподарської продукції за методологією ОЕСР,
34. Регулювання світового сільськогосподарського виробництва в рамках СОТ.
35. Внутрішня підтримка сільськогосподарського виробництва відповідно до Уругвайської Угоди по сільському господарству (УУСГ) СОТ.
36. Вимоги щодо доступу до ринку відповідно до УУСГ.
37. Експортні субсидії в УУСГ.
38. Питання підтримки сільськогосподарського виробництва у поточному раунді переговорів в рамках СОТ.
39. Суть та основні завдання спільної аграрної політики (САП) ЄС.
40. Основні етапи еволюції САП ЄС.
41. Основні інструменти ринкової політики та підтримки цін сільськогосподарської продукції у ЄС.
42. Аграрна політика в умовах розширення ЄС: реформа Фішлера.
43. Сучасна аграрна політика США та її вплив на світовий аграрний ринок.
44. Основні інструменти підтримки цін сільськогосподарської продукції та доходів виробників у США.
45. Загальні тенденції розвитку аграрної політики країн-експортерів агропродовольчої продукції.
46. Макроекономічна характеристика аграрного сектору економіки України.
47. Основні засади та пріоритетні напрями державної аграрної політики України.
48. Основні напрями підвищення ефективності діяльності суб'єктів АПК в Україні.
49. Державна політика щодо розвитку ринків продукції сільського господарства і продовольства в Україні.
50. Цінове регулювання сільськогосподарських ринків в Україні. Визначення мінімальної та максимальної закупівельної ціни.
51. Особливості товарних та фінансових інтервенцій на сільськогосподарських ринках в Україні.
52. Чинники, що визначають результативність аграрної реформи в Україні.
53. Макроекономічні та інституційні чинники аграрної реформи.
54. Особливості земельної реформи в Україні.

55. Реформування відносин власності в аграрному секторі України.
56. Законодавче забезпечення розвитку інфраструктури ринку землі сільськогосподарського призначення.
57. Орендні відносини в сільському господарстві України.
58. Бюджетне фінансування аграрного сектору України.
59. Податкова політика в аграрному секторі України.
60. Кредитна підтримка виробників сільськогосподарської продукції в Україні.
61. Регулювання ринку зерна в Україні.
62. Регулювання ринку цукру в Україні.
63. Державна підтримка виробників продукції тваринництва в Україні.
64. Регулювання ринку молока в Україні. Основні положення ЗУ “Про молоко та молочні продукти”.
65. Розвиток державної політики щодо матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарського
66. Зовнішньоекономічні чинники аграрної реформи в Україні.
67. Оцінка рівня державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні.
68. Державне регулювання експортно-імпортної діяльності в АПК України.
69. Екологічні чинники аграрної реформи в Україні.
70. Соціальні чинники аграрної реформи в Україні.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ

I. Теоретичні питання (кількість балів за кожне розкрите теоретичне питання – 5 балів)

1. Інструменти регулювання пропозицій
2. Податкове регулювання аграрного сектору економіки

II. Тестові завдання (кількість балів за кожний тест – 2 бали)

1. Прямі цінові субсидії виробникам – це:

1	доплата до ринкової ціни із державного бюджету, яку отримують виробники;
2	доплата виробникам продукції, що виплачується державою у випадку, якщо ринкова ціна менша за мінімально гарантовану;
3	фіксована сума, що виплачується виробникам продукції у випадку, якщо ринкова ціна менша за мінімально гарантовану;
4	різниця між мінімально гарантованою ціною продукції та її ринковою ціною, що виплачується сільськогосподарським виробникам із державного бюджету;
5	мінімальна ціна на продукцію, яку держава гарантує усім виробникам.

2. Які з наведених заходів аграрної політики не мають впливу на

рентабельність сільськогосподарського виробництва?

1	державні закупівлі сільськогосподарської продукції;
2	субсидії на придбання мінеральних добрив;
3	прямі платежі в доход фермерів;
4	квотування виробництва;
5	податки на вироблену продукцію.

3. До сприятливих зовнішньоекономічних чинників аграрної реформи в Україні належать:

1	структура експорту продукції сільського господарства і харчової промисловості;
2	законодавче регулювання імпорту та експорту агропродовольчої продукції;
3	якість вітчизняної продукції;
4	іноземні інвестиції у харчову промисловість;

4. Основними групами інтересів при формуванні аграрної політики країни є:

1	політики, які формують аграрну політику країни та бюрократія;
2	політики, які формують аграрну політику країни; державні службовці, що управляють галуззю; групи суспільства, які формують аграрне лоббі;
3	політики, які формують аграрну політику країни та групи суспільства, які формують аграрне лоббі;
4	політики; державні службовці, що працюють у податковій інспекції; групи інтересів з I та III сфери АПК;
5	тільки політики.

5. Який з наведених інструментів підтримки сільськогосподарських виробників не має впливу на ціну продукції на внутрішньому ринку:

1	обмеження на використання сільськогосподарських земель;
2	виробнича квота;
3	державні закупівлі сільськогосподарської продукції;
4	прямі цінові субсидії виробникам;
5	податки на вироблену продукцію.

6. Ставка ПДВ на сільськогосподарську продукцію в Україні:

1	5%
2	10%
3	14%
4	15%
5	20%

7. Для більшості країн основними цілями аграрної політики є :

1	підтримка високого рівня цін на сільськогосподарську продукцію з метою захисту вітчизняних товаровиробників та підвищення їх доходів;
2	забезпечення продовольчої безпеки
3	стимулювання аграрного виробництва через державні експортні субсидії;
4	зростання обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції;
5	організація культурно-масової роботи на селі.

8. Внутрішня підтримка держави, пов'язана з конкретним товаром, відповідно до умов СОТ не повинна перевищувати :

1	2 %;
2	3 %

3	5 %;
4	8 %;
5	10 %.

9. Визначальним критерієм будь-яких нововведень в матеріально- технічній базі сільського господарства має бути таке положення :

1	виготовлення і постачання сільському господарству будь-яких матеріально-технічних ресурсів не може розвиватися відірвано від виробництва предметів споживання і поза зв'язками з ними;
2	виготовлення і постачання сільському господарству будь-яких матеріально-технічних ресурсів повинно розвиватися відірвано від виробництва предметів споживання і поза зв'язками з ними;
3	виготовлення і постачання сільському господарству будь-яких матеріально-технічних ресурсів має узгоджуватись з побажаннями керівників;
4	виготовлення і постачання сільському господарству матеріально- технічних ресурсів лише найкращих закордонних виробників.

10. Ринок землі сільськогосподарського призначення в Україні офіційно запрацював з :

1	1 липня 2020 року;
2	1 січня 2021 року;
3	1 липня 2021 року;
4	1 січня 2022 року;
5	1 липня 2022 року.

7. Методи навчання.

При вивченні дисципліни використовуються методи інтерактивного навчання (роздір конкретних ситуацій методом case - study, рольові та ділові ігри, робота у малих групах, тренувальні завдання, практичні вправи, тести тощо).

Для досягнення поставленої мети вивчення дисципліни також використовуються наступні методи: історичний – при узагальненні поглядів представників різних наукових шкіл; абстрактно-логічний – при постановці мети і завдань дослідження;; монографічний – при вивчені літературних джерел, законодавчих чи інших нормативно-правових актів; структурно-функціональний – для аналізу змін, що відбуваються в управлінні сільським господарством країни при здійсненні аграрної реформи; логіко-семантичний – при уточненні й систематизації структурних елементів механізму стратегічного управління сільським господарством із врахуванням об'єктивних закономірностей та специфічних особливостей розвитку галузі; економіко-статистичний – для аналізу основних техніко-економічних показників сучасного стану сільськогосподарського виробництва в Україні.

8. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання знань студента відбувається за 100-балльною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 26.04.2023 р. протокол № 10)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат.}}$.

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Аграрна політика. Програма навчальної дисципліни для аграрних вищих навчальних закладів /Кваши С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В., Ладика В.І., Калетнік Г.М., Скидан О.В. ДУ «Науково-методичний центр інформаційно- аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта». 2016. 16 с.
2. Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни.
3. Електронний навчальний курс Аграрна політика: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4244>

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Кваши С. М., Діброва А. Д., Нів'єський О. В., Мартинев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.
2. Кваши С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В. Аграрна політика: навчальний посібник. К.: Вид-во Ліра-К, 2018. 388 с.
3. Аграрна реформа і політика в Україні: альтернативні погляди [Текст]. А. М. Малієнко, В. П. Ярмоленко. Київ : Нічлава, 2017. 166 с.
4. Аграрний устрій України: наукове видання; за ред. Ю.О. Лупенка, М.Ф. Кропивка. К.: ННЦ «ІАЕ», 2017. 72 с.
5. Земельні ресурси та їх використання: навч. пос. Третяк А.М., Третяк В.М., Прядка Т.М., Трофименко П.І., Трофименко Н.В. [за заг. ред. А.М. Третяка]. Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2022. 304 с.
6. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
7. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” № 2982-IV від 18 жовтня 2005 року.
8. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства

України" № 191-VIII від 12 лютого 2015 року.

9. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення" № 552-IX від 31 березня 2020 року.

10. Закон України "Про фінансовий лізинг" № 1201-IX від 4 лютого 2021 року.

11. Закон України "Про зерно та ринок зерна в Україні" № 37-IV від 4 липня 2002 року із змінами та доповненнями.

12. Закон України "Про молоко та молочні продукти" № N 1870-IV від 24 червня 2004 року із змінами і доповненнями.

13. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

14. Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земельних ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України № 1147 від 3 листопада 2021 року.

Інформаційні ресурси

1. <http://rada.gov.ua/>
2. <http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. <http://www.dazru.gov.ua/terra/control/uk/index>
4. <http://wto.org/>
5. http://www.fao.org/index_en.htm
6. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>
7. <http://ukrstat.gov.ua>
8. www.oecd.org.ua